ORDFÖRANDEN HAR ORDET *(260907)*

Ärade vän till i Armémuseum,

Höstterminen är i full gång och när detta tecknas har sista veckan före riksdagsvalet inletts och det pekar mot ett mycket jämnt val.

I sommar har det skett byte av Arméchef i slutet av juni när generalmajor Jonny Lindfors (befordrad och sedan juli är Överbefälhavarens representant i UD och Nato) lämnade och i slutet av augusti när generalmajor Johan Pekkari tog över kommandotecknet. Vännerna var på plats och gratulerade samt överlämnade ett medlemskap och hoppas i god ordning att få träffa Arméchefen vid något av våra möten.

Apropå valet och dess utgång kan det inte nog understrykas vilken styrka det är för vårt land att alla riksdagens åtta partier står bakom den omfattande förstärkningen av försvaret, såväl det militära som det civila. Ett tecken på det tidigare är sommarens besked om anskaffningen av fyra nya franska fregatter. Det innebär inte enbart en kraftfull förstärkning av vårt försvar, utan också av våra relationer med Frankrike. Ett annat tecken på det senare var när Frankrikes president vid sommarens Natotoppmöte i Ankare meddelade att Frankrike förstärker den svenska bataljonen i FLF Finland med att placera ett kompani i Boden. Symboliken med det får inte underskattas. Och det förstärker det jag skrev för ett år sedan om FLF Finland som ett ämne att beröra på ett möte i Vännerna.

(En randanmärkning är en stilla önskan om att nästa regeringen tar tag i frågan om hyror till muséer som verkar i statsägda byggnader, det vore kort sagt en nåd att stilla bedja om. Eller med andra ord, en förundran över hur statens pengar går rundgång.)

I våras passade Vännerna på att sända varmaste gratulationer till vår hedersledamot Hans Majestät Konung Carl XVI Gustaf som i vederbörlig ordning tackat för hyllningen.

En nyhet i somras var att museichef Fabian Arnheim lämnar i oktober för att bli kulturchef i Region Norrbotten och mina landsmän i norr är bara att gratulera. Han nämner det i sin del. Vännerna tackar för den tid som varit och önskar innerligt lycka till, men kommer samtidigt att sakna Fabian. Vi har full förtröstan att hans efterträdare kommer att söka lika goda relationer med Vännerna som sina företrädare. Tills en ny museichef är på plats efter årsskiftet håller chefen för publika enheten Jessica Christensen som tillförordnad chef ställningarna.

För Vännerna inleds säsongen i sedvanlig ordning med ett nytt nummer av Föreningsnytt. Inte minst viktigt är då inbjudan till Vännernas traditionella höstmöte tisdag 13 oktober, till vår glädje även i år gemensamt med Militärhistoriska kommission (se inbjudan på annan plats). Som jag nämnde för ett år sedan väljer vi att lyfta fram 350-årsminnet av Slaget vid Lund och Skånska kriget, det framkommer av omslaget, är tema för föredraget på höstmötet och slaget berörs av vår vice ordförande på annan plats.

Det är allvarstider och i Sälen i vintras upprepade som sagt statsministern sina ord om att Sverige inte är i krig, men det råder heller inte fred. Frågan är om inte den drönarattack som skedde i början av augusti på Leipzigs flygplats mot ukrainska transportflygplan och med samstämmiga uppgifter att Ryssland låg bakom, ”flyttar” analysen. När detta skrivs håller försvarsministern presskonferens med närvaro av bl a Finlands försvarsminister och nye Arméchefen där det meddelas att Sverige (äntligen!)

ska anskaffa artillerisystemet HIMARS samt att detta ses i samma sammanhang som Finlands artilleri MLRS och Sveriges roll som ramverksnation med Finland som värdnation. Denna dag kommer, samtidigt som det vanliga kvartalstestet av utomhuslarmet "Hesa Fredrik", Myndigheten för civilt försvar (MCF) att testa det nya mobila varningssystemet SE-Alert. Det militära och det civila försvaret, enkannerligen vårt totalförsvar, förstärks efterhand, och det är fara i dröjsmål.

Detta ramar in livet i vårt land och i det höll Vännerna stadgeenligt årsmöte för 2026 i hörsalen på museet i april med strax över 30 närvarande medlemmar och därmed håller vi trenden om mellan 30 och 40 deltagare, en god siffra samtidigt som vi gärna ser några till Vänner ansluta sig, första chansen som sagt till höstmötet 13 oktober. En omvald styrelse fortsätter verka för vår förenings bästa och vi tackar allra ödmjukast för förtroendet. Vår internrevisor Frans Kempe är nu väl inne i materian och lovar stödja oss med utveckling av vår kapitalförvaltning (Frans fortsätter även att understödja som skribent i vår skrift, denna gång om slaget vid Hölö 1568). På vårmötet kunde vi också glädja oss åt att lyssna till Rikshemvärnschefen generalmajor Mattias Ardin som gav en mycket uppskattad lägesrapport *Hemvärnet – en viktig aktör i ofärdstider*. Sedvanligt trevligt samkväm avslutade kvällen.

Vår fortsätter vår strävan att vårens träff handlar om dagsläget och hösten ägnas åt en mer historisk betraktelse, så knyter vi an dåtid med nutid. Höstens tema om Lundajubileet given, medan nästa vår är en öppen historia. Arméchefen är en given möjlighet, utvecklingen av FLF Finland en annan. Det moderna slagfältets en tredje. Vi återkommer på det nya året.

Nationella veterandagen är en tradition nu väl etablerad och även i år knöt Vännerna an till vår sammanslagna myndighet Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria stånd där Armé-, Flygvapen- och Marinmuseernas passade på att ställa ut. Och Vännerna sökte nya medlemmar. Ungefär som de tre senaste åren. Vi kommer enligt tidigare aktivt att fortsätta söka tillfällen när det är lämpligt (nästa gång är planerad till vårens kulturnatt lördag 24 april 2027). Det finns plats för fler Vänner, inte minst vid sidan av oss ärrade ”veteraner”.

I vårt museum fortsätter utvecklingsarbetet och verksamheten som museichefen berör i sin del, vid sidan om att också redovisa den fortsatta höstens spännande program (glöm inte att det finns reserverade 20 biljetter, hämtas i kassan, först till kvarn tillämpas),

Vi är ännu inte riktigt klara med planeringen för ett studiebesök i höst, men så fort det är klart gör vi ett e-postutskick och lägger ut det på hemsidan. Vi tittar på möjligheten att besöka Vasamuseet i en särskild visning och så har jag inte gett upp Finlands ambassad (det har varit byte av Finlands försvarsattaché och jag har an passant berört frågan med honom).

Planeringen fortsätter även för kommande årsböcker (som beskrivits tidigare), först om armégarnisonsstaden Stockholm. Sedan övervägs som sagt en uppföljare av den mycket uppskattade årsboken om Gustav III:s armé med sonen Gustav IV:s Adolfs och då kommer även Finska kriget att belysas. Vi lämnar därmed värdefulla bidrag i kunskapsutvecklingen kring vår armés historia.

Så framskrider hösten, när detta läses har min hustru och jag hörsammat den generösa inbjudan från Vasamuseets mycket livskraftiga vänförening att medfölja på resa till Narva och Tallinn. Det är tjugo år sedan jag sist stod vid estländska sidans Hermannsborg och skådade mot Ivangorods fästning. Jag ser mycket fram emot ett återseende.

Till sist. Likt Cato dä fortsätter jag att påminna om att det rådande försämrade läget gör vår uppbyggnad av försvaret så viktigt, utvecklingen av våra olika relationer med andra länder och olika medlemskap lika viktiga, och stödet till Ukraina så länge det krävs, för att låna ord av vår politiska ledning – och ljuder *Slava Ukraini*.

Det är enkelt att åter avsluta med att konstatera hur mycket jag ser fram emot stundande möten i Vännerna och möjligheten att få träffa dig som kan komma till höstmötet, i etern möta de flesta och alla med detta Föreningsnytt. Vi bygger motståndskraft – på återseende och -hörande, eder

Jan FT Mörtberg
Ordförande
(070-556 56 45, janft.mortberg@gmail.com)

Den nye Arméchefen generalmajor Johan Pekkari med entourage avmarscherar efter chefsöverlämning på Kavallerikasern 28 augusti 2026. Arméchefens kommandotecken är i sin aktuella version framtagen av Armémuseum med Handarbetets vänner som utförare och spikades i anslutning till förra arméchefsbytet på Militärhögskolan Karlberg i juni 2023. Arméchef bär arméuniform m/87, medan övriga försöksutgåvor av arméns tjänsteuniform m/26.

MUSEICHEFEN HAR ORDET *(260907)*

Ärade vänner,

Det här blir sista orden från min sida. I mitten av oktober avslutar jag min anställning på Armémuseum och tillträder som regionkulturchef i Norrbotten, en inte helt obekant miljö för historiker, militärer eller jag själv för den delen. Jessica Christensen, idag publik chef, går in som t.f. museichef till dess att min tjänst är tillsatt. Det händer mycket på och med museet just nu. Vår hyresvärd, Statens fastighetsverk, vill ha 60% mer i hyra eller lite mer än 8 miljoner kronor per år i nominella tal. Att förnya hela museet inklusive att bygga ett kafé beräknas kosta 6,7 miljoner i ökade avskrivningskostnader per år i 15 år som jämförelse. Som läget ser ut nu så står vi långt ifrån varandra och det är helt enkelt svårt att svara på vad det kan få för konsekvenser. I skrivande stund så fortsätter förnyelsen av museet enligt tidigare planer. Museet har fortfarande en svag trend nedåt när det gäller antalet besökare vilket vi förstås kommer att vända genom ett förnyat utbud. Glädjande nog går programverksamheten bra och lockar ny publik. Hösten bjuder på många spännande program som går att läsa om nedan. Sedan slår jag också ett slag för att besöka utställningen Rädd eller beredd som vi tog fram tillsammans med dåvarande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (numer Myndigheten för civilt försvar) och Riksantikvarieämbetet. Den har turnerat i alla län och besökt framför allt gymnasieskolor. Vi får många förfrågningar kring Rädd eller beredd, även internationella förfrågningar. Passa på - Rädd eller beredd står på museet i Testsalongen, plan 1, minst hösten ut.

Höstens program på Armémuseum

Vi fortsätter att hålla samtal och erbjuda programpunkter i samarbete med olika organisationer. Ny i detta sammanhang är Sveriges Schackförbund. Sveriges Fältartister, Försvarshögskolan och Institutet för framtidsforskning är andra aktörer som medverkar i höstens programutbud. Under beredskapsveckan (vecka 39) satsar vi lite extra och erbjuder flera program. I sammanställningen nedan framgår vad som händer ända fram till jul. Precis som tidigare finns platser reserverade för föreningens medlemmar. Gå in på Armémuseums kalender på webben för att få veta mer om varje programpunkt – Varmt välkomna!

17 september kl 13 Lunchkonsert: Försvarsmusiken 500 år

22 september kl 18 Brännpunkt: Vad gör ett samhälle värt att försvara? (Beredskapsveckan)

24 september kl 15 Workshop: Lappa och laga (Beredskapsveckan)

26 september kl 13-15 Workshop: Framtidsverkstad (Beredskapsveckan)

27 september kl 13-15 Workshop: Framtidsverkstad (Beredskapsveckan)

6 oktober kl 18 Klingande akademi: Klingande historia – militärmusiken 500 år

20 oktober kl 18 Brännpunkt: Striden om verklighetsuppfattningen

22 oktober kl 15 Workshop: Lappa och laga

24 oktober – 1 november Höstlov: Mysteriet på Armémuseum med lilla fanskolan

3 november kl 18 Temakväll: Fältartisterna 70 år – från Alice Babs till Stad i ljus

14 november kl 14 Arkivens dag: Fredsarkivet nyöppnar.

17 november kl 18 Brännpunkt: Ungernrevolten 1956 - 70 år senare

26 november kl 15 Workshop: Lappa och laga

1 december 17:30 Julvisning: Fältjulklappen

Fanorna som berättar vår historia

Armémuseum förvaltar en av världens främsta samlingar av äldre fanor och andra fälttecken. Här finns omkring 6 400 föremål: svenska fanor och standar, erövrade troféer, örlogsflaggor, vimplar och tillbehör. De äldsta delarna av Statens trofésamling började samlas redan på 1600-talet. Nu har vi tagit fram en ny vårdplan för att kunna bevara vårda detta kulturarv in i framtiden.

Fälttecknen är starka historiska symboler, men samtidigt mycket ömtåliga textilier. Ålder, ljus, smuts och tidigare hantering har satt sina spår. Många fanor är fragmentariska och kan skadas ytterligare bara genom att flyttas. Därför handlar bevarandearbetet framför allt om att förebygga skador.

Under en stor inventering 2006–2009 dokumenterades samlingen och förvaringen förbättrades. Fanorna fick bland annat nya, skonsamma förpackningar. Nu uppdateras bevarandeplanen inför de kommande årens utveckling av museet. När äldre utställningar förändras behöver varje fana undersökas, fotograferas, rengöras och dokumenteras innan den kan flyttas eller ställas ut på nytt.

Arbetet kräver ett nära samarbete mellan textilkonservatorer, intendenter och museitekniker. En konservering kan ta hundratals timmar, beroende på fanans skick. Åtgärderna måste dessutom utföras varsamt, så att föremålets historiska spår och värde för framtida forskning inte går förlorade.

Armémuseum deltar också i forskning om vad äldre fanor bär med sig från sin långa historia. Analyser av exempelvis smuts och andra avlagringar kan ge ny kunskap och hjälpa konservatorerna att välja rätt rengöringsmetoder.

Målet är inte bara att bevara fanorna bakom stängda dörrar. De ska även kunna användas i forskning, berättande och utställningar – men alltid på föremålens egna villkor. På så sätt kan dessa sköra vittnen fortsätta att berätta om människor, förband och händelser under många generationer framåt.

Arkiv

Museiarkivet fick nyligen ett uppskattat tillskott i form av fotografier med koppling till Lapplandskriget. Förvärvet är särskilt värdefullt eftersom händelserna under kriget endast är sporadiskt representerade i våra arkivsamlingar.

Fotografierna kommer från Nils-Henrik Gustaf Moberg (1919–2004), som i oktober 1944 var förlagd vid Torne älv. Moberg deltog i mottagandet av finska flyktingar, men gick också på eget initiativ över gränsälven för att fotografera den förstörelse som kriget hade orsakat på den finska sidan. Med sig tillbaka tog han även en tysk hjälm med skotthål – ett föremål som numera ingår i museets samlingar.

Fredsarkivet

Fredsarkivets verksamhet har tagit fart och nu är det även klart med bemanningen. Från och med augusti 2026 är Peter Zander och Bo Bjerkerot vid Armémuseum intendenter för Fredsarkivet. Arkivet kommer behöva en ny databas och upphandlingen är i full gång, men så länge kan man besöka både fredshistoria.se och utlandsveteran.se för att se utställningar och artiklar från Fredsarkivet.

Prioriterad insats för Fredsarkivet är, förutom ny databas, insamling av kongoveteraners berättelser och i juni var Fredsarkivet med på veteranernas årsmöte och informerade om verksamheten. Gensvaret var mycket bra och det finns en god chans att vi kan få in fler vittnesmål från Kongo.

Samtidigt pågår ett samarbete med museet The War Memorial of Korea som kommer göra en utställning bland annat om det svenska sjukhuset i Pusan under Koreakriget. Fredsarkivet och Armémuseum har kunnat bistå med både bilder, arkivalier och föremål till den kommande utställningen som beräknas vara klar under sommaren 2027.

Fabian Arnheim
Museichef